

Vodní právo 6

Vodní díla - veřejnoprávní a soukromoprávní aspekty, práva a povinnosti vlastníků vodních děl a ochrana vodních děl

Zdeněk Horáček
FPR ZČU, 2022/23

Vodní právo 6

Základní veřejnoprávní vymezení vodních děl (§ 55 VZ)

- Vodní díla = stavby veřejného (stavebního) práva
 - Vodní zákon
 - Zákon o vodovodech a kanalizacích (vodovody a kanalizace)
 - Zákon o rybářství (rybníky a zvláštní rybochovná zařízení)
 - Prováděcí právní předpisy (vyhláška o technických požadavcích pro vodní díla, atd.)
- Základní definice vodního díla v § 55 odst. 1 VZ
 - Stavby, které slouží k účelům sledovaným vodním zákonem
 - Demonstrativní výčet, co je a co není vodním dílem (§ 55 odst. 1 a 3 VZ)
- Rozhodování v pochybnostech (§ 55 odst. 4 VZ)

Vodní právo 6

Vodní díla – demonstrativní výčet I) (§ 55 odst. 1 VZ)

- Vodními díly **jsou zejména**
 - Přehrady, hráze, vodní nádrže, jezy a zdrže,
 - Stavby, jimiž se upravují, mění nebo zřizují koryta vodních toků,
 - Stavby vodovodních řadů a vodárenských objektů včetně úpraven vody, kanalizačních stok, kanalizačních objektů, čistíren odpadních vod, jakož i stavby k čištění odpadních vod před jejich vypouštěním do kanalizací,
 - Stavby na ochranu před povodněmi,
 - Stavby k vodohospodářským melioracím, zavlažování a odvodňování pozemků,
 - Stavby, které se k plavebním účelům zřizují v korytech vodních toků nebo na jejich březích,
 - Stavby k využití vodní energie a energetického potenciálu,
 - Stavby odkališť,
 - Stavby sloužící k pozorování stavu povrchových nebo podzemních vod,
 - Studny,
 - Stavby k hrazení bystřin a strží, pokud lesní zákon nestanoví jinak, a
 - Jiné stavby potřebné k nakládání s vodami povolovanému podle § 8.

Vodní právo 6

Vodní díla – demonstrativní výčet II) (§ 55 odst. 3 VZ)

- Vodními díly **nejsou zejména**
 - Jednoduchá zařízení mimo koryta vodních toků na pozemcích nebo stavbách k zachycení vody a k jejich ochraně před škodlivými účinky povrchových nebo podzemních vod, Vodohospodářské úpravy, Terénní úpravy, Bezodtokové jímky včetně přítokového potrubí, Vnitřní vodovody a vnitřní kanalizace, Vodovodní a kanalizační přípojky, Průzkumné hydrogeologické vrty, Další zařízení vybudovaná v rámci geologických prací a vrty k využívání energetického potenciálu podzemních vod, pokud nedochází k čerpání nebo odběru podzemních vod.

V pochybnostech o tom, zda jde o VD, rozhodne místně příslušný VPÚ (§ 55 odst. 4) z moci úřední (§ 126 odst. 8 VZ) dle typu VD a nutno řádně prokázat a odůvodnit, zda se jedná o VD

MS v Praze 5 A 113/2010 – 51: Příkop, do nějž stéká povrchová voda a splaveniny z přilehlých pozemků, může, ale také nemusí být vodním dílem [srov. § 55 odst. 1 písm. e) a § 55 odst. 3 zákona č. 254/2001 Sb., o vodách]. V pochybnostech není pro povahu příkopu rozhodující tvrzení majitele pozemku, na němž se příkop nachází, ale rozhodnutí vodoprávního úřadu (§ 55 odst. 4 zákona o vodách).

Vodní právo 6

Základní soukromoprávní vymezení vodních děl I) (OZ)

- Podle občanského zákoníku jsou obecně stavby (obecně, tj. i VD) součástí pozemků, na nichž jsou umístěny (zásada „*superficies solo cedit*“) (§ 506 OZ)
- Od 1.1.2014 - § 3054 až § 3056 OZ
- Pro vodní díla platí obecná pravidla jako pro stavby (nemají obecně žádnou zvláštní soukromoprávní úpravu)
 - Zvláštní režim pouze pro vodovody a kanalizace jako liniové stavby (§ 509 OZ)
 - Vodní díla mohou mít charakter samostatné věci nebo úpravy povrchu pozemku
 - Aby mohlo být vodní dílo samostatnou věcí (samostatným předmětem právních vztahů), musí splňovat požadavky na stavbu v soukromoprávním smyslu → jinak je pouhou úpravou a součástí pozemku

Vodní právo 6

Základní soukromoprávní vymezení vodních děl II/

- VD: stavba ve smyslu veřejnoprávním ≠ stavba ve smyslu soukromoprávním
 - Rozlišení nezbytné z důvodu dispozice s vodním dílem
- Stavba není definována soukromým právem ale judikaturou

NS 22 Cdo 1221/2002:

- Občanský zákoník [...] nevymezuje však, co to stavba je. Pro oblast občanského práva nelze použít vymezení stavby provedené v [...] stavebního zákona, podle kterého za stavbu se považují veškerá stavební díla bez zřetele na jejich stavebně technické provedení, účel a dobu trvání, a to nejen proto, že toto vymezení je dáno jen pro účely stavebněprávní [...], ale též proto, že některé stavby, k jejichž provedení je třeba stavebního povolení, resp. ohlášení stavebnímu úřadu, netvoří věci v občanskoprávním smyslu
- Proto judikatura Nejvyššího soudu dospěla k závěru, že pokud občanskoprávní předpisy používají pojem „stavba“, nelze obsah tohoto pojmu vykládat jen podle stavebních předpisů. Stavební předpisy chápou pojem „stavba“ dynamicky, tedy jako činnost, popřípadě soubor činností, směřujících k uskutečnění díla (někdy ovšem i jako toto dílo samotné)

Vodní právo 6

Základní soukromoprávní vymezení vodních děl III/

...pokračování

- Naopak pro účely občanského práva je pojem „stavba“ nutno vykládat staticky, jako věc v právním smyslu, tedy jako výsledek určité stavební činnosti, který je způsobilý být předmětem občanskoprávních vztahů
- Stavba, která není věcí podle [...], je součástí pozemku a vlastnictví k ní nabývá vlastník pozemku přírůstkem

NS 28 Cdo 1512/2014

- Otázka, zda je určitá věc součástí jiné věci, anebo je samostatnou věcí, je ve značné míře závislá na skutkových okolnostech konkrétního případu; ne každá stavba podle veřejného práva je samostatnou věcí podle občanského práva
- Je-li vodní dílo spjato s pozemky, na nichž stojí, natolik, že by jeho odstraněním došlo k funkčnímu znehodnocení těchto pozemků, pak není samostatnou věcí

Stanovisko č.1 KANCL <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Stanovisko-01.pdf>

NS 22 Cdon 1192/97

- **Rybník** není ve smyslu občanskoprávním samostatnou věcí, se kterou by mohlo být nakládáno odděleně od pozemků tvořících jeho dno a břehy, proto nemůže být ani stavbou ve smyslu ustanovení § 2 odst. 1 písm. c) zákona č. 172/1991 Sb. [...]

NS 22 Cdo 1221/2002

- O tom, zda **hráz rybníka** je samostatnou věcí v právním smyslu anebo zda jde o součást pozemku, na kterém stojí, nelze učinit obecný závěr bez posouzení konkrétní situace. Přitom bude třeba vyjít kromě stavebního provedení hráze též z toho, zda lze určit, kde končí pozemek a začíná samotná hráz, tedy zda lze vymežit a oddělit vlastnictví vlastníka pozemku a vlastníka hráze

30 Cdo 757/2009

- **Výpustné zařízení rybníka** – uvažováno z občanskoprávního hlediska – může, stejně jako hráz rybníka, splňovat podmínky jak samostatné věci v právním smyslu, může ovšem také – coby výsledek stavební činnosti – být pouze součástí zatopeného (rybničního) pozemku, případně může být i součástí hráze rybníka, pokud ta ve smyslu občanského zákoníku v konkrétním případě naplňuje podmínky samostatné věci [...]

NS 22 Cdo 2597/2010

- Studna je stavbou a tudíž samostatnou věcí ve smyslu občanskoprávním (bez ohledu na pojetí vodohospodářské), jestliže
 - Je výsledkem lidské stavební činnosti,
 - Kterou byla vytvořena určitá, převážně podzemní konstrukce,
 - Jež ve směru dovnitř ohraničuje prostor, jenž má být zčásti zaplněn vodou a zčásti sloužit jejímu čerpání.

Nemá-li studna žádnou konstrukci, nejde o samostatnou věc, ale o součást pozemku (šlo by např. o pouhý nezpracovaný vrt, nijak nevymezený proti okolí).

NS 22 Cdo 1341/2010

- Pro studnu, pokud má být samostatnou věcí [...], musí platit to, co pro ostatní hmotné předměty, tj.
 - Že je materiální povahy (proto není věcí určitý prostor) a
 - Že je oddělena od ostatních věcí (žádná její část neprolíná, nemísí se s věcí jinou – proto není součástí věci jiné).

Vodní právo 6

Základní východiska přípravy a povolování vodních děl

- Soukromoprávní vypořádání / veřejnoprávní povolení
- Vodní díla vyžadují územní rozhodnutí (regulační plán) a stavební povolení
 - Výjimka: výrobkové ČOV do 50 EO – územní souhlas a ohlášení a vodní díla do plochy 20000 m² s výškou hráze do 2,5 m – pouze ohlášení
- Územní rozhodnutí a ani stavební povolení nebo ohlášení nevyžadují
 - Stavební úpravy vodovodů a kanalizací, pokud se nemění jejich trasa a OBP
 - Udržovací práce s výjimkou těch, jejichž provedení nemůže negativně ovlivnit životní prostředí a stabilitu vodního díla a zdraví osob
- Územní rozhodnutí vydává v územním řízení obecný stavební úřad → stavební povolení a PNV vydává ve vodoprávním řízení vodoprávní úřad
 - Společné povolení vydává VPÚ pro jednotlivá VD, případně SÚ příslušný k povolení stavby hlavní pro soubory staveb
- Veřejnoprávní smlouva, ani ověření autorizovaným inspektorem
- EIA – zjišťovací řízení / dokumentace / posudek / závazné stanovisko [zákon č. 100/2001 Sb.]

Vodní právo 6

Souhlas vlastníka [§ 184a odst. 1 stavebního zákona]

→ Uplatňování soukromého práva je nezávislé na uplatňování práva veřejného

- Pro územní/stavební řízení a ohlášení primárně souhlas vlastníka s provedením stavby (tzv. výprosa)
 - Zvláštní souhlas i v případě uzavřené nájemní smlouvy či výpůjčky

Rizika souhlasu vlastníka:

- Změna vlastníka pozemku
- Odvolání souhlasu v průběhu řízení
- Souhlas neopravňuje stavebníka mít stavbu na cizím pozemku
- Soukromoprávní tituly k realizaci staveb na cizích pozemcích dostačující ke stavbě na cizím pozemku
 - Obecně pro všechny stavby: právo stavby
 - Pro liniové stavby/inženýrské sítě, dočasné stavby a podzemní stavby (a vodní díla, která nejsou stavbami soukr. práva): služebnost, nájem, výpůjčka

Vodní právo 6

Práva a povinnosti vlastníků vodních děl (§ 59 VZ)

- **Primárně má práva a povinnosti k vodnímu dílu jeho vlastník – nikoliv oprávněný z povolení nakládání s vodami [§ 59 VZ + § 137 SZ]**
- **Základní práva**
 - Vstupovat na cizí pozemky (povinnost nahradit způsobenou škodu) (§ 60 VZ)
 - Mít na cizím pozemku vlastní vodní dílo vybudované před 1.1.2002 (§ 59a VZ)
 - **Základní povinnosti (§ 59 vodního zákona)**
 - Udržovat vodní dílo v bezpečném a provozuschopném stavu, provádět TBD
NSS 9 As 338/2017 – 32: Smyslem udržovacích prací je zachovat stavbu ve stavu, který odpovídá projektové dokumentaci ověřené ve stavebním řízení, ve zkráceném stavebním řízení či dokumentaci přiložené k ohlášení, popřípadě dokumentaci skutečného provedení stavby
 - Dodržovat manipulační a provozní řády
 - Plnit pokyny vodoprávního úřadu a správce vodního toku
-
- V případě opuštěného VD, či VD, o které se nikdo nestará (§ 59 odst. 5 VZ)
 - V případě vodovodů a kanalizací povinnost veřejné služby (§ 21 ZVK)

Vodní právo 6

Ochrana vodních děl (§ 58 vodního zákona)

- Je zakázáno poškozovat vodní díla a jejich funkce
- Zejména je zakázáno
 - a) na ochranných hrázích vysazovat dřeviny, jezdit po nich vozidly, pokud se nejedná o údržbu, s výjimkou míst k tomu určených,
 - b) poškozovat vodočty, vodoměry, cejchy, vodní značky, značky velkých vod a jiná zařízení sloužící k plnění úkolů stanovených tímto zákonem.
- Vodoprávní úřad může na návrh vlastníka vodního díla v zájmu jeho ochrany **opatřením obecné povahy stanovit ochranná pásma** podél něho a zakázat nebo omezit na nich podle povahy vodního díla umístování a provádění některých staveb nebo činností.
 - Vlastníci pozemků a staveb v ochranném pásmu mají vůči vlastníkovi vodního díla nárok na náhradu majetkové újmy, která jim uvedeným zákazem nebo omezením vznikne
 - Nedojde-li mezi vlastníkem pozemků a staveb v ochranném pásmu a vlastníkem vodního díla k dohodě o výši náhrady, rozhodne o její výši soud

Děkuji za pozornost